

Vem ärver mig då jag dör?

Vem ärver mig då jag går bort? Kan jag själv bestämma vem eller vad som ska få arv efter mig? Denna artikel handlar om vem som ärver och hur det går till att styra vem som ska ärva mig vid min bortgång.

När någon går bort fördelas alltid dennes kvarlåtenskap på något sätt. I Ärvdabalken finns regler för hur arvet ska fördelas. I den så kallade legala arvsordningen är det den avlidnes bröstarvingar (barn, barnbarn och så vidare) som står först i tur att ärva. Den som är adopterad räknas som en av bröstarvingarna. Om den avlidne inte har bröstarvingar ärver den avlidnes föräldrar, syskon, syskonbarn, syskonbarnbarn och så vidare i nämnd ordning. Om ingen av de uppräknade finns i livet så ärver mor- och farföräldrar, därefter föräldrarnas syskon, till exempel mostrar.

Längre än så sträcker sig inte del legala arvsordningen bland släktingar. Det innebär att om det inte går att finna någon levande arvinge bland dessa släktingar tillfaller arvet Allmänna Arvsfonden. Där används medlen till att betala ut ekonomiska bidrag till verksamhet till gagn för barn och ungdom samt till projekt för funktionshindrade, Här kan föreningar ansöka om medel för olika projekt.

Om den avlidne är gift/registrerad partner* ärver maken* med fri förfoganderätt och först då båda avlidit tillfaller arvet arvingarna jag skrev om tidigare. Ett undantag från detta är bröstarvingar som inte är gemensamma för makarna*, så kallade särkullbarn. De har alltid rätt till att få ut arv i samband med sin förälders bortgång. Det innebär i praktiken att de får arv före maken.

Sambor har ingen automatisk arvsrätt

Till skillnad från gifta* har sambor ingen arvsrätt efter varandra. Detta innebär att då någon av dem avlider går arvet direkt till de legala arvingarna i första stycket. Till exempel kan det innebära att den avlidnes föräldrar eller syskon alltså ska erhålla den avlidnes andel och tillhörigheter.

Om jag inte vill att det som finns kvar efter mig ska fördelas enligt lagen kan jag styra detta genom att skriva ett testamente. Där kan jag uttrycka min vilja och fördela arvet som jag anser passar bäst. Grundregeln är att den som fyllt 18 år har rätt att upprätta ett testamente.

Vad är ett giltigt testamente?

För att vara giltigt ska ett testamente uppfylla vissa formkrav. För det första ska det vara skriftligt. Det ska av texten framgå att det är ett testamente, alltså uttrycker min yttersta vilja. Den som upprättar testamentet ska underteckna det och detta ska bevittnas av två oberoende vittnen. Vittnena ska vara äldre än 15 år och inse innebörden av ett testamente.

Testamentsvittnena får inte vara nära släkt** med den som skriver testamentet (testatorn) eller den som mottar enligt testamentet (testamentstagaren). Det räcker dessutom inte med att de bevittnar min namnteckning. De ska intyga att det är min vilja som kommer fram och att jag gör det av fri vilja. Till sist intygar de att jag är kapabel att fatta detta beslut och att jag förstår vad jag gör. Först om testamentet uppfyller dessa krav är det formellt giltigt. Det finns inte något hinder mot att dela enligt testamentet även om det inte är formellt giltigt om alla arvingarna är överens om det.

När jag skriver ett testamente kan jag bestämma vem som ska få arv efter mig. Det kan vara en person som inte har någon arvsrätt efter mig, men som jag vill ska ärva mig. Exempel på detta kan vara min sambo som annars inte skulle ärva mig. Detta kan uppstå då sambor köpt en gemensam bostad tillsammans. De vill att den som överlever den andre ska kunna bo kvar i bostaden även efter att den förste avlidit. Därför skriver de ett testamente som ger den efterlevande rätt till bostaden när den förste går bort.

Ett annat fall kan vara att jag vill att min maka ska ärva mig med full äganderätt och därmed har mina arvingar inte ett arv att vänta när hon gått bort. Ett annat exempel kan vara att jag vill fördela på ett annat sätt än vad lagen ger till mina legala arvingar. Jag kanske bara har kontakt med en av dem och vill att den ska ha mer än vad de andra får.

Den maka/make som överlever den andre kan skriva ett nytt testamente. Den efterlevande kan då bara skriva testamente över sin andel av kvarlåtenskapen. Det arv som finns efter den först avlidna maken omfattas inte av testamentet. Detta på grund av att det redan finns arvingar som har rätt till den först avlidnes kvarlåtenskap då den andra går bort. Undantag från detta är om den först avlidna testamenterat med full äganderätt, vilket jag beskriver senare i artikeln, till den efterlevande maken.

Ett testamente gäller före den arvsordning som finns i lagen. Det innebär att om testamentet är korrekt upprättat tar det över lagen och fördelningen sker enligt testamentet. Det finns ett viktigt undantag från detta i lagstiftningen. Om ett testamente gör den avlidnes bröstarvingar arvslösa har de alltid rätt att kräva att få sin laglott. Laglotten är hälften av det arv, arvslotten, som de skulle ha fått om lagen följts.

En skyddsregel finns som ska förhindra att efterlevande make/maka blir utan medel. Den efterlevande har alltid rätt att behålla egendom som motsvarar fyra prisbasbelopp (cirka 180 000 kronor). Så om den efterlevandes egendom inte räcker till kommer den att få delar av arvet.

Vem kan då ta emot egendom via ett testamente? Alla personer kan ta emot arv via ett testamente. Det är också möjligt att testamentera till en fond eller förening som arbetar för något som jag vill stödja, till exempel en minnesfond eller ett handikappförbund. Även staten kan ta emot arv. Djur däremot kan inte ta emot arv direkt. Den möjlighet som finns är att grunda en stiftelse med mål att sköta ett djur. Det går även att testamentera till en person med villkoret att denne ska ta hand om djuret.

Det finns en begränsning i hur många led som jag kan styra mitt arv. Det är möjligt att skriva att en person ska ärva mig och vem som ska få mitt arv då denne är borta. Längre än så kan jag inte styra arvet efter mig.

Det som testamentstagaren ska få kan ges på två olika sätt i testamentet. Den första varianten kallas **universell testamentstagare**. Det innebär att personen i fråga får en andel av dödsboet och blir delägare i dödsboet. Den ska då ta del i den förvaltning som sker av dödsboet fram tills dess att det skiftas. Vad en universell testamentstagare erhåller är inte fast till belopp utan styrs av andelens storlek, till exempel 1/2 av arvet.

Den andra typen av testamentstagare kallas **legatarie**. En legatarie ärver en sak eller ett fast belopp och blir inte delägare i dödsboet. Legatariens arv ska utgå först innan de universella

testamentstagarna erhåller sina andelar av dödsboet. Legatariens arv är fast vid den aktuella saken eller beloppet och berörs inte i normalfallet av förvaltningen av dödsboet.

I ett testamente kan det även införas andra styrningar än vem som ärver. Det går att styra att egendomen ska vara enskild. Med det menas att den inte ingår vid en bodelning. Så om arvingen genomgår en skilsmässa kan inte maken tillgodoräkna sig dessa medel vid bodelningen.

Detta är en kort beskrivning av arvsrätt och testamente. Innan ett testamente upprättas är det viktigt att veta vad jag vill ska bli resultatet av testamentet. Det är även viktigt att hålla reda på de begrepp som används så att det blir rätt. Mitt råd är att läsa på ordentligt eller få hjälp då testamentet upprättas. Jag har sett för många tvister genom åren på grund av att testamenten inte upprättats på rätt sätt.

Patrik Magnusson

Rättskällor av intresse:

Lag: Ärvdabalken (1958:637)

Det finns gott om litteratur på området och jag kan inte rekommendera någon särskild.

*Med maka jämställs registrerad partner vilket jag valt att inte skriva ut i artikeln mer än första gången.

** Med nära släkt avses föräldrar, mor- och farföräldrar, syskon, egna barn, make/maka/registrerad partner, sambo samt personer som är i svågerlag med testator eller testamentstagare.